

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «ТЕСЛЕНКО ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF TESLENKO v. UKRAINE)**

(Заява № 55528/08)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

20 грудня 2011 року

ОСТАТОЧНЕ

20/03/2012

Це рішення стало остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції. Воно може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Тесленко проти України»

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Дін Шпільманн (Dean Spielmann), *Голова*,

Елізабет Фура (Elisabet Fura),

Карел Юнгвірт (Karel Jungwiert),

Бошт'ян М. Зупанчіч (Bostjan M. Zupancic),

Марк Віллігер (Mark Villiger),

Ганна Юдківська (Ganna Yudkivska),

Ангеліка Нусбергер (Angelika Nußberger), *судді*,

а також Клаудія Вестердік (Claudia Westerdiek), *Секретар секції*,

після обговорення за зачиненими дверима 29 листопада 2011 року постановляє таке рішення, що було ухвалене в той день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу було розпочато за заявою (№ 55528/08), яку 31 жовтня 2008 року подав до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція) громадянин України пан Анатолій Григорійович Тесленко (далі — заявник).

2. Заявника представляла пані Зоя Шевченко, юрист, яка практикує в м. Києві. Уряд України (далі — Уряд) представляли його Уповноважені — пан Юрій Зайцев та пані Валерія Лутковська.

3. Заявник стверджував, зокрема, що він зазнав катування в міліції та що державні органи не провели належного розслідування за його скаргою щодо цього.

4. 10 березня 2010 року Голова п'ятої секції вирішив повідомити про заяву Уряд. Було також вирішено одночасно розглянути питання щодо прийнятності та суті заяви (пункт 1 статті 29).

ФАКТИ**I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ**

5. Заявник народився у 1974 році. Його місце проживання на цей час невідоме.

A. Попередні події

6. 4 серпня та 5 листопада 2003 року були вчинені розбійні напади на пані Ж. та пані Г. в їхніх квартирах. Перший розбійний напад був

вчинений у будинку, в якому проживала знайома заявника, пані М., а друга потерпіла була її дальньою родичкою.

7. 5 листопада 2003 року працівники міліції допитали пані М., яку підозрювала одна з потерпілих. Вона стверджувала, що обидва розбійні напади були вчинені заявником та його друзями.

8. 8 листопада 2003 року пані М. було госпіталізовано з травмою голови та струсом мозку. 10 листопада 2003 року вона звернулась до Міністерства внутрішніх справ зі скаргою на те, що працівники міліції примусили її свідчити проти заявника. Після цього пані М. почала переховуватись від державних органів. Пізніше її скарга була розглянута в рамках судового розгляду справи заявника (див. пункт 14 нижче).

В. Кримінальне провадження щодо заявника

9. Пізно ввечері 5 листопада або в ніч на 6 листопада 2003 року заявник був затриманий працівниками міліції за підозрою у вчиненні розбійних нападів на пані Ж. та пані Г. Його затримання було задокументоване 6 листопада 2003 року.

10. 2 червня 2004 року Солом'янський районний суд м. Києва (далі — Солом'янський суд) виділив в окреме провадження матеріали справи щодо обвинувачення в розбійному нападі на пані Ж. та направив справу в цій частині на додаткове розслідування. Результати цього розслідування невідомі.

11. Хоча невідомо, коли заявнику було забезпечено юридичне представництво, з вищезазначеної постанови від 2 червня 2004 року, а також з подальших судових рішень випливає, що починаючи з цього моменту один або іноді два захисники представляли його інтереси під час судового провадження.

12. Хоча заявник однаково заперечував свою вину, як протягом досудового слідства, так і під час судового розгляду, 11 листопада 2004 року Солом'янський суд визнав його винним у вчиненні розбійного нападу на пані Г. та призначив йому покарання у вигляді позбавлення волі строком на сім років з конфіскацією всього його особистого майна. Суд посилався на показання потерпілої, яка впізнала заявника, як одного із злочинців, а також на показання свідка, який бачив його неподалік від місця злочину приблизно в час вчинення розбійного нападу. Крім того, суд посилався на показання, надані пані М. під час досудового слідства. Суд також заслухав показання двох свідків захисту, згідно з якими заявник провів з ними весь день 5 листопада 2003 року, але суд не повірив цим показанням, вважаючи, що вони мають занадто загальний характер та є суперечливими.

13. 24 травня 2005 року апеляційний суд м. Києва (далі — апеляційний суд), вказавши на низку процесуальних недоліків, скасував вирок та повернув справу на додаткове розслідування.

14. 22 травня 2007 року Солом'янський суд постановив новий вирок, резолютивна частина якого була ідентичною попередньому вироку. Суд додатково заслухав низку свідків захисту, які стверджували, що вони або провели весь день 5 листопада 2003 року разом із заявником, або бачили його в різний час у цей день. Проте суд вирішив, що ці твердження були або неправдивими, тому що свідки були друзями заявника та хотіли допомогти йому уникнути кримінальної відповідальності, або такими, що не були пов'язані з точним часом, коли було вчинено розбійний напад. Пані М. було допитано під час судового розгляду, і вона відмовилась від своїх попередніх показань, що викривали заявника, як від таких, що були надані під примусом. Проте суд вирішив послатися на раніше надані показання, як найбільш достовірні та узгоджені з іншими фактами. Суд зазначив, зокрема, що вона звернулась з проханням провести медичний огляд лише через два дні після її допиту працівниками міліції і що немає жодних підстав вважати, що виявлені в неї тілесні ушкодження були завдані їй у відділі міліції. Хоча пані М. стверджувала, що вона переховувалась у зв'язку з побоюванням розправи з боку працівників міліції, суд вважав, що найбільш ймовірною причиною було те, що вона насправді побоювалась, що їй можуть помститись співучасники заявника, які залишались на свободі.

15. 5 лютого та 9 червня 2008 року апеляційний суд та Верховний Суд України відповідно залишили вищезазначений вирок без змін.

16. 12 серпня 2009 року заявника було умовно-достроково звільнено від відбuvання покарання.

С. Скарги заявника на жорстоке поводження та їх розслідування

17. Згідно з твердженнями заявника, в ніч з 5 на 6 листопада 2003 року начальник та заступник начальника відділу кримінального розшуку Солом'янського РУ ГУ МВС України в м. Києві, працівники міліції Т. та З., катували його у відділі міліції на Повітрофлотському проспекті. Вони, як стверджується, намагались отримати від нього зізнавальні показання в декількох епізодах розбійних нападів, але не отримали їх.

18. Як стверджувалось заявником, Т. та З. били його руками і ногами, примушували його тривалий час стояти з широко розведеними ногами, намагались ввести йому кийок в анальний отвір, та одягали на голову поліетиленовий пакет, який не дозволяв йому дихати. Вранці 6 листопада 2003 року вони, як стверджується, відвели його до гаражу відділу міліції, де примусили роздягнутись,

пристебнули його наручниками до батареї та обливали його холодною водою зі шлангу, доки він не знепритомнів. Після того як заявник прийшов до тями, він виявив, що знаходиться у приміщенні відділу міліції, йому дали кухоль з гарячою водою для пиття та краплі.

19. 6 листопада 2003 року заявник написав «пояснювальну записку», в якій стверджував, що напередодні ввечері він випадково впав на вулиці і в результаті зазнав деяких тілесних ушкоджень. Він зазначив, що не має скарг на дії працівників міліції.

20. В день 6 листопада 2003 року заявника було доставлено до територіального управління міліції № 4 (ТУМ-4) на вулиці Шутова, Солом'янський район.

21. 11 листопада 2003 року мати заявника звернулася зі скаргою до Уповноваженого Верховної Ради з прав людини на те, що її син зазнав жорстокого поводження у відділі міліції.

22. 12 листопада 2003 року представники Уповноваженого Верховної Ради з прав людини відвідали заявника в ТУМ-4 та сфотографували його тілесні ушкодження. Заявник надав Суду сім кольорових фотографій, які, як стверджується, були зроблені представниками Уповноваженого Верховної Ради з прав людини. На цих фотографіях видно наступні тілесні ушкодження заявника: великий кровонабряк на внутрішньому боці лівого стегна, значна кількість кровонабряків на верхніх частинах обох сідниць, декілька подряпин та синців спереду щиколоток, а також подряпини на перенісці. На фотографіях вказана дата 12 листопада 2003 року.

23. У той же день заявник виклав представнику Уповноваженого Верховної Ради з прав людини події 5–6 листопада у письмовій формі. Він стверджував, що 6 листопада 2003 року його примусили написати, що він не має скарг на дії працівників міліції.

24. 13 листопада 2003 року Уповноваженим Верховної Ради з прав людини було надіслано до Міністерства внутрішніх справ листа про те, що ситуація заявника вимагає розслідування.

25. У той же день лікар оглянув заявника та встановив наявність шістнадцяти кровонабряків на його обличчі, руках, сідницях та ногах (розмір найбільшого кровонабряку становив 21 ? 20 см), а також садна на його зап'ястках та стопах. Лікар дійшов висновку, що тілесні ушкодження не були тяжкими та були завдані тупими предметами, можливо, 5 або 6 листопада 2003 року.

26. 17 листопада 2003 року слідчий ТУМ-4 та начальник Інспекції по особовому складу РУ МВС України допитали заявника про стверджуване жорстоке поводження.

27. 21 листопада 2003 року інший слідчий ТУМ-4 виніс постанову про призначення ще однієї судово-медичної експертизи з метою надання відповіді на наступні питання: чи мав заявник будь-які тілесні ушкодження і якщо так, то як вони були завдані, чи могли ці тілесні

ушкодження бути завдані 5 або 6 листопада 2003 року та якого ступеня тяжкості вони були.

28. 25 грудня 2003 року прокуратурою Солом'янського району м. Києва (далі — Солом'янська прокуратура) було порушено кримінальну справу за обвинуваченням працівників Солом'янського РУ ГУ МВС України в перевищенні службових повноважень у зв'язку з їхньою участю в жорстокому та такому, що принижує гідність, поводженні із заявником, без зазначення конкретних осіб. Розслідування було доручено слідчому Солом'янської прокуратури Н.

29. 26 січня 2004 року нова судово-медична експертиза підтвердила результати першого медичного огляду заявника від 13 листопада 2003 року.

30. 9 лютого 2004 року слідчий виніс постанову про призначення ще однієї судово-медичної експертизи, щоб з'ясувати: чи міг заявник заподіяти ці тілесні ушкодження сам собі, чи міг він отримати ці тілесні ушкодження в результаті падіння, в якому положенні було його тіло в момент отримання тілесних ушкоджень та чи міг він їх отримати під час самозахисту.

31. 12 лютого 2004 року судово-медичний експерт у своєму висновку відповів на ці питання наступним чином: тілесні ушкодження знаходились на таких ділянках тіла заявника, де їх самотійне завдання було можливим; можливість того, що вони були результатом падіння, виключається, а на інші два питання відповісти неможливо.

32. Тим часом, 11 лютого 2004 року заявнику було надано статус потерпілого.

33. 6 квітня 2004 року слідчий допитав судово-медичного експерта, який підтвердив, що заявник міг отримати тілесні ушкодження в час та за обставин, які були викладені ним.

34. 20 квітня 2004 року Солом'янська прокуратура порушила кримінальну справу щодо працівників міліції Т. та З. за підозрою у перевищенні службових повноважень, що супроводжувалось насильством і діями, що ображають особисту гідність потерпілого (частина 2 статті 365 Кримінального кодексу України), оскільки заявник впізнав в них осіб, які, як стверджується, його катували.

35. У той самий день працівники міліції були відсторонені від виконання своїх службових обов'язків.

36. 30 квітня 2004 року їм оголосили обвинувальний висновок та справу було направлено на розгляд Голосіївського районного суду м. Києва (далі — Голосіївський суд).

37. 9 серпня 2004 року Голосіївський суд доручив Солом'янській прокуратурі з'ясувати, з ким тримався в одній камері заявник з 6 до 12 листопада 2003 року, та допитати цих осіб.

38. 20 жовтня 2004 року суд повернув справу до Солом'янської прокуратури на додаткове розслідування, яке мало з'ясувати походження тілесних ушкоджень у заявника, враховуючи, що, з одного боку, вони знаходились на ділянках тіла, де він міг нанести їх сам собі, та, з іншого боку, його співкамерники на той час не були встановлені та допитані.

39. 22 січня 2005 року судово-медичний експерт, неодноразово допитаний слідчим, ще раз підтвердив свої попередні висновки, що тілесні ушкодження заявника могли бути отримані так, як він описав.

40. 8 лютого 2005 року Т. та З. були пред'явлені офіційні обвинувачення за частиною 2 статті 365 Кримінального кодексу України.

41. 18 лютого 2005 року Солом'янська прокуратура звернулась до начальника ГУМВС України в м. Києві з проханням розглянути питання щодо відсторонення Т., який в той час повернувся до роботи в якості працівника міліції, від виконання ним своїх службових обов'язків.

42. 25 березня 2005 року Солом'янська прокуратура затвердила обвинувальний висновок щодо Т. та З. та направила справу на розгляд Голосіївського суду.

43. 26 квітня 2005 року розпочалось судове провадження.

44. 16 травня 2005 року заявник подав цивільний позов щодо відшкодування моральної шкоди в розмірі 200 000 гривень.

45. 16 серпня 2005 року Голосіївський суд визнав Т. та З. винними та призначив їм покарання у вигляді позбавлення волі строком на чотири роки із позбавленням права обіймати посади в правоохоронних органах строком на два роки. Від призначеного покарання вони були звільнені із встановленням іспитового строку тривалістю два роки. Суд також присудив заявникові 20 000 грн відшкодування моральної шкоди, яка мала бути виплачена відповідачами.

46. Хоча обидва підсудних визнали, що вони допитували заявника в ніч з 5 на 6 листопада 2003 року у відділі міліції на Повітрофлотському проспекті, вони заперечували застосування будь-якого фізичного примусу. Проте, суд дійшов висновку, що існувало достатньо доказів для встановлення їхньої вини. Суд врахував показання кількох свідків, які бачили заявника в день його затримання без будь-яких видимих тілесних ушкоджень. Крім того, суд посилався на показання співкамерників заявника в ТУМ-4 на вулиці Шутова (куди його було поміщено в другій половині дня 6 листопада 2003 року), які, з одного боку, бачили численні кровонабряки та садна на його тілі, але, з іншого боку, заперечували будь-яке жорстоке поводження в ТУМ-4. Крім того, працівники міліції, які 6 листопада

2006 року доставляли заявника з відділу міліції на Повітрофлотському проспекті до ТУМ-4, стверджували, що його обличчя вже було в синцях та опухле. Суд також вивчив фотографії заявника, зроблені представниками Уповноваженого Верховної Ради з прав людини 12 листопада 2003 року, та послався на висновки судово-медичних експертиз від 26 січня та 12 лютого 2004 року. Суд зазначив, що опис заявника гаражу відділу міліції, де, як стверджується, його було піддано катуванню, був дуже детальним та в подальшому виявився точним, що вказувало на те, що він дійсно був там.

47. 13 лютого 2006 року апеляційний суд скасував вирок та повернув справу на додаткове розслідування. Суд дійшов висновку, що розслідування було неповним, здебільшого тому, що воно не встановило, як саме заявник отримав тілесні ушкодження.

48. 22 березня 2006 року слідчий Солом'янської прокуратури С. прийняв справу до свого провадження.

49. 21 квітня 2006 року він виніс постанову про призначення ще однієї судово-медичної експертизи з метою уточнення кількості, характеру, розташування, походження та дати отримання кожного тілесного ушкодження заявника.

50. 15 травня 2006 року було складено висновок судово-медичної експертизи, який підтвердив висновки попередніх експертиз. У висновку судово-медичної експертизи було також зазначено, що садна на зап'ястках заявника могли бути отримані наручниками, а кровонабряки могли утворитися внаслідок ударів кулаками, ногами або кийком.

51. 24 липня 2006 року слідчий доручив начальнику ГУ МВС України в м. Києві знайти кийок, яким міг бути побитий заявник. У відповіді від 27 липня 2006 року стверджувалося, що кийок не змогли знайти.

52. 25 липня 2006 року Т. знову був відсторонений від виконання службових обов'язків (коли він повернувся до виконання своїх службових обов'язків після попереднього відсторонення, невідомо).

53. 22 серпня 2006 року слідчий С. вирішив заявити про самовідвід. Він вважав, що доказова база була обмежена твердженнями заявника та не підтверджувалась жодними іншими вагомими доказами. Такою точкою зору слідчий обґрунтував своє рішення і в подальшому посилався на принцип безсторонності слідства.

54. Того ж дня Солом'янська прокуратура відмовила у задоволенні його заяви як такої, що не має правових підстав.

55. 27 березня 2007 року слідчий звернувся до заступника Генерального прокурора України із запитом про продовження строку досудового слідства до восьми місяців (шестимісячний строк мав закінчитись 7 квітня 2007 року), оскільки обвинувачені ще не ознайомились із матеріалами справи. Проте, у своєму запиті слідчий

вказав, що Т. та З. затягують слідство, витрачаючи невиправдано багато часу на ознайомлення з матеріалами справи та подаючи необґрунтовані клопотання щодо проведення непотрібних слідчих дій.

56. 16 червня 2007 року Солом'янська прокуратура ще раз пред'явила обвинувальний висновок Т. та З.

57. 30 липня 2007 року Голосіївський суд розпочав розгляд справи.

58. 17 вересня 2007 року заявник в рамках кримінального провадження подав ще один цивільний позов щодо Т. та З.

59. 3 вересня 2007 року до березня 2008 року суд відкладав судові засідання вісім разів на загальний період більше трьох місяців у зв'язку з неявкою деяких свідків.

60. 7 березня 2008 року Голосіївський суд знову повернув справу на додаткове розслідування на таких підставах: під час досудового слідства захисник підсудних був позбавлений свідчення про право зайняття адвокатською діяльністю, але, тим не менш, продовжував представляти їх інтереси. В результаті чого суд дійшов висновку, що право Т. та З. на захист було порушене.

61. 29 травня 2008 року апеляційний суд скасував цю постанову і повернув справу на новий судовий розгляд в суд першої інстанції, задовольнивши апеляцію прокуратури.

62. 10 липня 2009 року Голосіївський суд постановив окрему ухвалу, в якій він звертав увагу начальника ГУ МВС у м. Києві на невиконання ним постанов суду від 14 квітня, 20 травня та 19 червня 2009 року про примусовий привід численних свідків. Постанови передбачали, що міліція мала вжити відповідних заходів та повідомити про результати суду.

63. 21 липня 2009 року заявник написав на ім'я Голови Голосіївського суду таку заяву:

«Я, Тесленко Анатолій Григорійович, хочу зробити заяву про те, що зараз у Голосіївському районному суді слухається справа щодо начальника кримінального розшуку [Т.] та [З.], де я виступаю як потерпілий. Я відмовляюся від показань, які я дав в прокуратурі під примусом слідчого та в суді, про те, що саме [Т.] та [З.] били мене та принижували. Давати показання, що мене били [Т.] та [З.], вимагав слідчий [Н.] і в обмін на це обіцяв, що мене виправдають, а відповідати будуть працівники кримінального розшуку. Я згадав [Т.] тому, що він — начальник, а [З.] був в окулярах. Я міг впізнати тільки цих двох, оскільки я не міг і тепер не можу пригадати інших працівників. Мене били на вулиці Шутова, 3, оскільки їм було дуже потрібне моє зізнання в нападі на квартиру. Але я не запам'ятав працівників з [вулиці] Шутова, і мені порадили обвинуватити тих, кого я запам'ятав. Коли до мене приїхав слідчий [Н.], я розгубився і не знав, що казати. Але він мене заспокоїв і сказав, щоб я не хвилювався і говорив все проти тих, кого запам'ятав, а що я маю казати та показувати, він буде мені підказувати і допомагати. При цьому він пообіцяв, що якщо я буду його слухатись, то незабаром буду на свободі. Зараз мені дуже важко давати показання у суді, тому що я в них вже заплутався, оскільки мені

їх давав слідчий [Н.]. Прошу мене більше по справі [Т.] та [З.] не турбувати, в суд не доставляти».

64. 18 вересня 2009 року Голосіївський суд доручив слідчому Солом'янської прокуратури встановити фактичне місце проживання двадцяти двох свідків, явка яких була обов'язковою, але які не з'явилися на засідання, і яких міліція не змогла доставити до суду. Десять з цих свідків були працівниками міліції, дев'ять трималися (у той час) під вартою у відділах міліції, куди заявника було поміщено 6 листопада 2003 року, двоє були знайомими заявника, а один був судово-медичним експертом.

65. 6 жовтня 2009 року Голосіївський суд також виніс постанову про примусовий привід заявника, який в липні 2009 року був звільнений з-під варти та не з'являвся на судові засідання.

66. 19 жовтня 2009 року міліція повідомила суд про те, що фактичне місце проживання заявника встановити неможливо.

67. 24 березня та 18 травня 2010 року суд виніс постанову про примусовий привід заявника міліцією.

68. 24 червня 2010 року Голосіївський суд повернув справу на додаткове розслідування у зв'язку з необхідністю допитати заявника щодо його заяви від 21 липня 2009 року.

69. 20 вересня 2010 року апеляційний суд м. Києва скасував вищезазначену постанову та повернув справу на розгляд суду першої інстанції. Сторони не надали Суду копію цієї ухвали.

70. Згідно з останньою інформацією, наданою Урядом у лютому 2011 року, справа все ще залишається на розгляді Голосіївського суду.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО І ПРАКТИКА

A. Кримінальний кодекс України

71. Частина 2 статті 365 в редакції, чинній на листопад 2003 року, в якості покарання за перевищення службових повноважень, якщо воно супроводжувалося насильством або діями, що ображають особисту гідність потерпілого, передбачала позбавлення волі від трьох до восьми років із заборогою обіймати певні посади або здійснювати певну діяльність на строк до трьох років.

B. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (Омбудсмена) за 2003 рік

72. Відповідні витяги з Глави 3.3 передбачають таке:

«...11 листопада 2003 р. від матері заарештованого А. Тесленка надійшло звернення до омбудсмена про катування її сина у Солом'янському РУ ГУ МВС

України в м. Києві. При перевірці з виїздом на місце працівниками Секретаріату Уповноваженого на тілі А. Тесленка виявлено численні сліди побоїв (зроблено фотозйомку).

Ось що пояснив А. Тесленко працівникам Секретаріату Уповноваженого з прав людини: «Протягом 13 годин мене катували у приміщенні райуправління, вимагаючи визнати вину у злочині: били, садили на «шпагат», позбавляли можливості дихати, одягали поліетиленовий пакет на голову, підвішували голого на наручники і протягом 40 хв. обливали струменем холодної води, погрожуючи зробити з мене генерала Карбишева¹. А для приховування катувань примусили підписати розписку, що травми я отримав, йдучи додому і впавши, та що претензій до міліції не маю».

До речі, це типовий приклад, коли працівники міліції змушують жертв катування написати розписку про відсутність претензій, погрожуючи продовжити катування, або в обмін на звільнення, що потім використовується міліцією як основний аргумент непричетності її працівників до заподіяних людині тілесних ушкоджень.

Після проведення власного розслідування і звернення Уповноваженого до Генеральної прокуратури України щодо перевірки фактів стосовно А. Тесленка прокуратурою Солом'янського району м. Києва було порушено кримінальну справу проти працівників міліції, яка в даний час розглядається Голосіївським районним судом м. Києва».

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНІ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 3 КОНВЕНЦІЇ

73. Заявник скаржився на те, що 5–6 листопада 2003 року він зазнав катування з боку працівників міліції, і що національними органами не було проведено ефективного розслідування щодо цього. Він посилався на статтю 3 Конвенції, яка передбачає таке:

«Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню».

A. Прийнятність

74. Уряд стверджував, що розслідування національними органами тверджень заявника щодо жорстокого поводження ще триває. На думку Уряду, заявника, таким чином, не можна вважати таким, що вичерпав усі засоби юридичного захисту, доступні йому згідно з національним законодавством, як цього вимагає пункт 1 статті 35 Конвенції. У цьому зв'язку Уряд посилався на рішення від 3 червня 2008 року у справі «Місяк проти Польщі» (*Misiak v. Poland*) (заява № 43837/06), в якому Суд відхилив скаргу заявника на жорстоке

¹ Радянський генерал, якого в лютому 1945 року нацисти облили холодною водою та залишили помирати на морозі.

поводження як передчасну, оскільки розслідування щодо цього ще тривало (п. 32).

75. Заявник не погодився. Він наполягав на тому, що розслідування національних органів було неефективним, оскільки тривало більше семи років без будь-якого суттєвого результату, і що йому не можна дорікати за те, що він не очікував остаточного результату. У будь-якому випадку, заявник вважав, що питання вичерпання національних засобів юридичного захисту повинно бути приєднане до суті його скарги щодо стверджуваного неефективного розслідування.

76. Суд зазначає, що згідно з його практикою, заявник звільняється від обов'язку скористатися неефективним національним засобом юридичного захисту. Що стосується скарг за статтею 3 Конвенції, Суд постановляв, зокрема, що заявнику не можна дорікати за те, що він не чекає закінчення розслідування, яке визнано неефективним (див. рішення від 8 квітня 2010 року у справі *«Лотарєв проти України»* (*Lotarev v. Ukraine*), заява № 29447/04, п. 93).

77. Суд зазначає, що на відміну від цієї справи, заявник у справі *«Місяк проти Польщі»* (*Misiak v. Poland*), на яке посилається Уряд, не стверджував у Суді, що розслідування національних органів його тверджень щодо жорстокого поводження було неефективним. Відповідно він повинен був очікувати його закінчення перед тим, як подати заяву до цього Суду.

78. Проте, у справі, яка розглядається, неможливо встановити, чи дійсно заявник мав такий обов'язок до розгляду по суті його скарги щодо стверджуваної неефективності відповідного розслідування національних органів.

79. Таким чином, Суд приєднує це заперечення Уряду до суті скарги заявника за процесуальним аспектом статті 3 Конвенції (див., наприклад, вищезазначене рішення у справі *«Лотарєв проти України»* (*Lotarev v. Ukraine*), п. 74, та рішення від 24 червня 2010 року у справі *«Олексій Михайлович Захаркін проти України»* (*Oleksiy Mykhaylovych Zakharkin v. Ukraine*), заява № 1727/04, п. 50).

80. Суд також зазначає, що ця скарга не є явно необґрунтованою у розумінні підпункту «а» пункту 3 статті 35 Конвенції, і що вона не є неприйнятною з будь-яких інших підстав. Отже, вона має бути визнана прийнятною.

В. Суть

1. Стверджуване жорстоке поводження

81. Заявник наполягав, що його було піддано жорстокому поводженню, яке становило катування. Він вважав, що це твердження підтверджується достатніми документальними доказами.

82. Уряд наголошував, що розслідування національних органів ще має встановити, чи обґрунтовані твердження заявника. Відповідно Уряд утримався від висловлення своєї думки щодо суті цієї скарги, вважаючи, що це може наперед визначити результати розслідування, що триває.

83. Як неодноразово зазначав Суд, стаття 3 Конвенції втілює в собі одну з найбільш основоположних цінностей демократичного суспільства. Вона безумовно забороняє будь-яке катування або нелюдське чи таке, що принижує людську гідність, поводження або покарання незалежно від обставин поведінки потерпілого (див., серед інших прикладів, рішення у справі «*Лабіта проти Італії*» (*Labita v. Italy*) [ВП], заява № 26772/95, п. 119, *ECHR* 2000-IV). У разі подання скарг за цією статтею Суд повинен провести особливо ретельний аналіз, і він робитиме це з урахуванням усіх матеріалів, поданих сторонами (див. рішення у справах «*Мат'яр проти Туреччини*» (*Matyar v. Turkey*), заява № 23423/94, п. 109, від 21 лютого 2002 року, та «*Улькю Екінчі проти Туреччини*» (*Ulku Ekinçi v. Turkey*), заява № 27602/95, п. 136, від 16 липня 2002 року).

84. У справі, яка розглядається, заявник стверджував, що протягом ночі з 5 на 6 листопада 2003 року працівники міліції Т. та З. піддали його різноманітним видам жорстокого поводження та приниження з метою отримання його зізнання у вчиненні злочину. Він стверджував, зокрема, що вони били його руками і ногами, змушували його стояти з широко розведеними ногами, намагались ввести йому кийок в анальний отвір та не давали йому дихати, одягаючи на його голову поліетиленовий пакет. Заявник також стверджував, що вони роздягнули його догола, прикували наручниками до батареї у гаражі відділу міліції та обливали його холодною водою.

85. Згідно з практикою Суду, твердження про жорстоке поводження повинні бути підкріплені належними доказами. Суд при оцінці доказів керується критерієм доведення «поза розумним сумнівом». Таке доведення може впливати із сукупності ознак чи неспростовних презумпцій, достатньо вагомих, чітких і узгоджених між собою (див., як класичний прецедент, рішення від 18 січня 1978 року у справі «*Ірландія проти Сполученого Королівства*» (*Ireland v. the United Kingdom*), п. 161, Series A № 25). Коли вся чи значна частина інформації стосовно подій, про які йдеться, відома винятково державним органам — як це має місце у справі щодо ув'язнених осіб, які перебувають під контролем органів влади, — і коли у таких осіб під час їхнього ув'язнення з'являються тілесні ушкодження, це породжує відповідні обґрунтовані презумпції факту. При цьому тягар доведення можна вважати покладеним на органи влади, адже саме вони мають надати задовільні та переконливі пояснення (див. рішення у справі «*Салман проти Туреччини*» (*Salman v. Turkey*) [ВП], заява № 21986/93,

п. 100, *ECHR* 2000-VII). Потрібно пам'ятати, що це зобов'язання впливає з міжнародного обов'язку держави за Конвенцією, яка припускає інші методи та критерії доведення, ніж ті, що застосовуються в національних правових системах у сфері кримінального переслідування осіб з належним дотриманням їхнього права на презумпцію невинуватості (див. рішення у справах «*Рібіч проти Австрії*» (*Ribitsch v. Austria*), від 4 грудня 1995, п. 34, Series A no. 336, та «*Альборео проти Франції*» (*Alboreo v. France*), заява № 51019/08, п. 153, від 20 жовтня 2011 року).

86. Суд зазначає, що як було встановлено висновками судово-медичних експертиз (від 13 листопада 2003 року, 26 січня 2004 року та 15 травня 2006 року) та підтверджено фотографіями, зробленими представниками Уповноваженого Верховної ради України з прав людини 12 листопада 2003 року, заявник мав численні синці та садна на обличчі, руках, сідницях та ногах, а найбільший кровонабряк розміром 21 ? 20 см був виявлений на внутрішньому боці його лівого стегна (див. пункти 22, 25, 29 та 50 вище).

87. Що стосується часу, коли ці тілесні ушкодження були завдані, вищезазначеними медичними експертизами було встановлено, що вони могли бути завдані заявнику 5 або 6 листопада 2003 року. У цьому зв'язку Суд посилається на показання декількох свідків, які стверджували, що бачили заявника протягом дня 5 листопада 2003 року без тілесних ушкоджень, і свідчення яких так і не були спростовані (див. пункт 46 вище). Водночас, Суд зауважує, що після затримання заявника не було невідкладно проведено медичний огляд, який би міг зафіксувати будь-які тілесні ушкодження, отримані ним до моменту затримання або під час затримання. Усі ці міркування приводять Суд до висновку, що заявник отримав зазначені тілесні ушкодження під час перебування у відділі міліції 5 та/або 6 листопада 2003 року.

88. Суд не визнає переконливими письмові твердження заявника від 6 листопада 2003 року про те, що він травмувався у попередній вечір в результаті випадкового падіння, оскільки: по-перше, з огляду на обставини, його могли примусити це написати, та, по-друге, достовірність цих тверджень було поставлено під сумнів висновками судово-медичних експертиз (див. пункти 18, 19, 23 та 31 вище).

89. Суд повторює, що коли особа затримується міліцією здоровою, але при звільненні з-під варти виявляється, що в неї є тілесні ушкодження, на державу покладається обов'язок надати правдоподібне пояснення щодо причин виникнення цих ушкоджень, та якщо цього зроблено не буде, це свідчитиме про наявність питання за статтею 3 Конвенції (див., серед багатьох інших джерел, рішення у справі «*Сельмуні проти Франції*» (*Selmouni v. France*) [ВП], заява № 25803/94, п. 87, *ECHR* 1999-V). Крім того, у разі, якщо національні

органи не провели медичного огляду до взяття заявника під варту, як у цій справі, Уряд не може посылатись на це у своєму захисті та стверджувати, що ушкодження, про які йдеться, передували взяттю заявника під варту в міліції (див. рішення від 18 вересня 2008 року у справі «Тюркан проти Туреччини» (*Turkan v. Turkey*), заява № 33086/04, п. 43). У зв'язку з цим Суд нагадує, що медичний огляд разом з правом доступу до адвоката та правом повідомити третю сторону про затримання є основоположними запобіжними механізмами проти жорстокого поводження із затриманими особами і повинні застосовуватися з самого початку позбавлення свободи. Такі заходи не тільки гарантуватимуть права заявника, але також нададуть змогу Урядові держави-відповідача зняти з себе тягар надання правдоподібного пояснення цим тілесним ушкодженням (див. рішення від 21 липня 2011 року у справі «Коробов проти України» (*Korobov v. Ukraine*), п. 70).

90. З огляду на те, що національні органи у цій справі ані довели того, що заявник був травмований до взяття його під варту, ані пояснили походження його травм, вони мають нести відповідальність за ці ушкодження.

91. Одного цього висновку для Суду достатньо, щоб встановити порушення статті 3 Конвенції, не класифікуючи жорстоке поводження, про яке йдеться. Проте, з огляду на твердження заявника, що жорстоке поводження, на яке він скаржиться, становило катування, усі інші аспекти його тверджень щодо характеру жорстокого поводження, якого він зазнав, та його основних обставин мають бути ретельно проаналізовані.

92. Щодо способу, у який заявник міг отримати тілесні ушкодження, Суд зазначає, що результати медичних експертиз передбачали: по-перше, що лікар, який 13 листопада 2003 року оглядав заявника, дійшов висновку про те, що його тілесні ушкодження могли бути спричинені ударами тупими предметами; по-друге, що висновок від 12 лютого 2004 року встановив, що, з одного боку, ушкодження знаходились на ділянках тіла, де заявник міг нанести ушкодження сам собі, тоді як, з іншого боку, вони не могли бути результатом падіння заявника і, насамкінець, що висновок судово-медичної експертизи від 15 травня 2006 року зазначав, що садна на зап'ястках заявника могли бути спричинені наручниками, а синці могли виникнути в результаті ударів руками, ногами або кийком (див. пункти 25, 31 та 50 вище). Крім того, судово-медичний експерт під час допиту слідчими органами двічі підтвердив, що заявник міг отримати вищезазначені тілесні ушкодження за викладених ним обставин (див. пункти 29 та 33 вище).

93. Відповідно Суд вважає встановленим те, що на заявника одягали наручники, били руками, ногами та кийком. Суд вважає,

що повідомлена неспроможність міліції знайти кийок, про який йдеться, майже через три роки після подій не має в цьому випадку жодного значення (див. пункт 51 вище).

94. Водночас Суд зазначає, що заявник мав і інші скарги (див. пункти 18 та 84 вище). Решту його скарг не було ані підтверджено, ані спростовано будь-якими документами. Проте, Суд не робить висновків з відсутності таких доказів як таких, оскільки заявника дійсно могло бути піддано спробі згвалтування за допомогою кийка, тимчасовому удушенню поліетиленовим пакетом, а також роздяганню догола та обливанню холодною водою, що не залишало жодних слідів. У матеріалах справи немає нічого, що могло породити сумнів щодо достовірності цих тверджень, а виклад заявником обставин видається узгодженим з іншими фактами справи. Таким чином, працівники міліції Т. та З. визнали, що вони залишались разом із заявником протягом ночі з 5 на 6 листопада 2003 року. Працівники міліції, які доставляли заявника до іншого відділку міліції у другій половині дня 6 листопада 2003 року, стверджували, що на той час в нього вже були видимі тілесні ушкодження. Насамкінець, заявник надав детальний та точний опис гаражу міліції, де, як стверджується, він зазнав жорстокого поводження у ніч з 5 на 6 листопада 2003 року (див. пункт 46 вище).

95. Суд враховує пізнішу та нез'ясовану зміну заявником викладу подій, який він надав національним слідчим органам. Суд зазначає, що майже через шість років після заявленого ним жорстокого поводження заявник повідомив Голосіївський суд, який розглядав справу щодо працівників міліції Т. та З., про те, що він обвинувачував їх під тиском слідчого і що насправді його було піддано жорсткому поводженню в іншому відділі міліції, куди його було доставлено у другій половині дня 6 листопада 2003 року, з боку працівників міліції, яких він не пам'ятав (див. пункт 63 вище).

96. Незалежно від того, що змусило заявника змінити його свідчення, Суд не визнає переконливим такий новий виклад, який, до речі, ніколи не надавався йому. По-перше, справою займалися кілька слідчих (див. пункти 26–28 та 48 вище) і твердження заявника про те, що його було піддано тиску одним із них, не витримує критики, по-друге, його первинний виклад подій був детальним та узгодженим, тоді як нова версія була викладена розпливчасто. Насамкінець, заявник явно неохоче підтримував цю нову версію, коли припинив співпрацювати зі слідством після того, як зробив цю заяву в липні 2009 року (див. пункти 63 та 65–67 вище).

97. З огляду на вищевикладене, Суд вважає скаргу заявника на жорстоке поводження, подану в його заяві до Суду, найбільш достовірною, оскільки вона підтверджується документальними доказами та підтримується фактичними висновками.

98. Суд оцінить, чи жорстоке поводження, яке розглядається, становило катування, як це стверджується заявником.

99. При визначенні того, чи можна класифікувати певну форму жорстокого поводження як катування, слід враховувати закріплену в статті 3 відмінність між цим поняттям та поняттям «нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження». Як уже зазначалося в попередніх справах, видається, що розрізнення цих понять у Конвенції свідчить про намір надати особливої ганебності умисному нелюдському поводженню, яке спричиняє дуже тяжкі й жорстокі страждання (див. вищезгадане рішення у справі «Ірландія проти Сполученого Королівства» (*Ireland v. the United Kingdom*), п. 167).

100. На додаток до жорстокості поводження ознакою катування є також наявність мети такого поводження, як це визнано в Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, стаття 1 якої визначає катування як навмисне завдання сильного болю або страждання з метою *inter alia* отримання відомостей, покарання або залякування (див. вищезазначене рішення у справі «Сельмуні проти Франції» (*Selmouni v. France*) [ВП], п. 97, та рішення у справі «Аккоч проти Туреччини» (*Akkoc v. Turkey*), №№ 22947/93 та 22948/93, п. 115, ECHR 2000-X). У вищезгаданому рішенні у справі «Сельмуні проти Франції» (*Selmouni v. France*) Суд висловив думку, що за потреби зростаючих стандартів, які вимагаються у сфері захисту прав людини та основоположних свобод, відповідно й неминуче вимагається більша рішучість при оцінці порушень основоположних цінностей демократичного суспільства (п. 101). У світлі такого підходу Суд постановив, що певні дії, які в минулому класифікувались як «нелюдське та таке, що принижує гідність, поводження», на противагу «катуванню», у майбутньому можуть класифікуватись по-іншому (там же).

101. Повертаючись до справи, яка розглядається, Суд зазначає, що численні кровонабряки (загалом було шістнадцять кровонабряків, найбільший з яких мав розмір 21 x 20 см) та численні садна, отримані заявником, хоча і були класифіковані національними судами як «легкі тілесні ушкодження», свідчать про жорстокість поводження, якого він зазнав (див. для порівняння рішення від 1 липня 2010 року у справі «Нікіфоров проти Росії» (*Nikiforov v. Russia*), заява № 42837/04, п. 46). Фізичний біль заявника від побиття та можливо від інших форм жорстокого поводження (див. пункти 93–94 вище) безсумнівно було посилено відчуттям безпорадності, напруження та страху, оскільки його було піддано жорсткому поводженню вночі у відділі міліції з боку підготовлених працівників міліції, жорстокості яких він не міг протистояти. При оцінці жорстокості поводження із заявником також враховується той факт, що воно було навмисним та мало за мету

отримання від нього зізнання у вчиненні злочину, в якому його підозрювали.

102. За цих обставин Суд встановив, що в цілому та враховуючи цілі і жорстокість поводження, воно становило катування у розумінні статті 3 Конвенції.

103. Отже, Суд вважає, що мало місце порушення матеріального аспекту статті 3 Конвенції.

2. Ефективність розслідування

104. Заявник стверджував, що розслідування на національному рівні було повільним та неефективним. Він вважав, що його тривалість понад сім років свідчила про відсутність у державних органів бажання встановити істину та притягнути до кримінальної відповідальності працівників міліції, які катували його.

105. Уряд стверджував, що реагування на скарги родичів заявника щодо стверджуваного жорстокого поводження із ним, які вперше були подані 11 листопада 2003 року, було оперативним та ефективним. На думку Уряду, той факт, що розслідування залишалось незакінченим, не свідчить про його неефективність, а скоріше доказує те, що твердженням заявника приділялась належна увага. Насамкінець, Уряд стверджував, що заявник сам не був зацікавленим у швидкому закінченні розслідування, оскільки після того, як його було звільнено з-під варти у серпні 2009 року, він не повідомив державні органи про своє місце проживання.

106. Суд підкреслює, що коли особа висуває небезпідставну скаргу на жорстоке поводження з нею з боку міліції, яке було таким, що порушує статтю 3 Конвенції, це положення вимагає проведення ефективного офіційного розслідування, спроможного забезпечити встановлення та покарання винних осіб. В іншому випадку загальна юридична заборона катування та нелюдського і такого, що принижує гідність, поводження та покарання, незважаючи на її основоположну важливість, була б неефективною на практиці, і в деяких випадках представникам держави було б можливо фактично безкарно порушувати права тих, хто перебуває під їхнім контролем (див. рішення від 28 жовтня 1998 року у справі «Асьонов та інші проти Болгарії» (*Assenov and Others v. Bulgaria*), п. 102, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-VIII, та вищезазначене рішення у справі «Лабіта проти Італії» (*Labita v. Italy*), п. 131). Мінімальні стандарти ефективності, які Суд визначив у своїй практиці, також включають вимоги того, що таке розслідування має бути незалежним, безстороннім, а також бути предметом прискіпливої уваги з боку громадськості, і при цьому компетентні органи повинні діяти зі зразковою сумлінністю та оперативністю (див., наприклад, рішення

у справі *«Менешева проти Росії» (Menesheva v. Russia)*, заява № 59261/00, п. 67, *ECHR*-III).

107. У справі, яка розглядається, Суд встановив, що держава-відповідач несе відповідальність за статтею 3 у зв'язку з тим, що заявника було піддано катуванню (див. пункти 102–103 вище). Таким чином, скарга заявника щодо цього є «спірною», що означає, що державні органи були зобов'язані розслідувати її відповідно до вищезазначених мінімальних стандартів.

108. Суд зазначає, що скарга на жорстоке поводження із заявником вперше була подана 11 листопада 2003 року його матір'ю до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини і після цього підтримувалась самим заявником у національних слідчих органах.

109. Той факт, що заявник протягом шести днів зберігав мовчання щодо стверджуваного жорстокого поводження з ним, може бути пояснений його письмовою заявою від 6 листопада 2003 року про те, що він не мав скарг на дії працівників міліції. У будь-якому випадку, ця затримка була незначною та жодним чином не передшкочжала розслідуванню (див., для порівняння, рішення від 15 липня 2010 року у справі *«Олександр Смирнов проти України» (Aleksandr Smirnov v. Ukraine)*, заява № 38683/06, п. 59).

110. Суд зауважує, що представники Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини змогли зустрітись із заявником без будь-яких затримок, допитати його та сфотографувати його тілесні ушкодження (див. пункти 21–22 вище). Одразу після їхнього візиту заявника було оглянуто лікарем, а через кілька днів його було допитано слідчими органами у зв'язку з його твердженнями щодо жорстокого поводження (див. пункти 25–27 вище). Приблизно через місяць було розпочато кримінальне розслідування щодо цього (див. пункт 28 вище). Відповідно Суд вважає, що національні органи відреагували на скаргу заявника із належною оперативністю.

111. Проте, хід та тривалість подальшого розслідування демонструють недоліки, які викликають сумніви щодо сумлінності державних органів у їх намаганнях встановити істину та віддати винних осіб правосуддю.

112. Суд зауважує, що розслідування тривало понад сім з половиною років та не просунулось далі розгляду справи судом першої інстанції (див. пункти 28, 34 та 70 вище).

113. Суд враховує критичні висловлення суду першої інстанції щодо якості досудового розслідування, яке двічі призводило до необхідності повернення справи на додаткове розслідування (див. пункти 38 та 47 вище).

114. Водночас Суд зазначає, що, хоча медичні докази підтвердили твердження заявника ще 13 листопада 2003 року (коли його вперше було оглянуто лікарем), були призначені численні подальші медичні огляди

і судово-медичний експерт був неодноразово допитаний слідчим. Хоча результати цих додаткових медичних експертиз та допитів відповідали попередньому висновку, слідчі органи продовжували сумніватись в їхній повноті та точності, ніби прагнучи поставити під сумнів твердження заявника, а не об'єктивно встановити їх достовірність (див. пункти 25, 27, 29–31, 33, 39, 49 та 50 вище).

115. Суд також вважає сумнівною незалежність слідчого С., який займався розслідуванням з березня 2006 року до передання справи до суду в червні 2007 року. Хоча він висловив думку про те, що твердження заявника щодо катування були безпідставними, цей слідчий не закрит кримінальну справу у зв'язку з відсутністю події злочину, але визнав відсутність своєї неупередженості та безуспішно вимагав самовідводу від розслідування (див. пункти 53–54 вище).

116. Далі Суд зауважує, що виходячи із обставин справи, починаючи з вересня 2007 року судові провадження щодо обвинувачених працівників міліції Т. та З. зайшло у глухий кут у зв'язку з неявкою багатьох свідків. У цьому зв'язку Суд зазначає, що майже половина свідків, про яких йдеться (десятеро із двадцяти двох), були працівниками міліції, а тому їхня присутність могла бути легко забезпечена, якби державні органи цього хотіли (див. пункт 64 вище). Крім того, зупинення судових проваджень Голосіївським судом лише у зв'язку з неявкою свідків здається невинуватим, оскільки затримка приблизно в чотири роки, станом на вересень 2007 року, та навіть більша після цього, неминуче вплинула на здатність свідків детально та достовірно пригадати події.

117. Насамкінець, Суд враховує зміну заявником свого викладу подій, на які він скаржився, та його відмову від будь-якої співпраці з національними слідчими органами з липня 2009 року (див. пункти 63 та 65–67 вище). Хоча Суд має сумніви щодо мотивів заявника та достовірності його нової версії (див. пункт 96 вище), він зазначає, що до того часу розслідування національних органів вже тривало майже шість років. Таким чином, відсутність прогресу в ньому не може бути пояснена або виправдана лише зміною показань заявником на такій пізній стадії. У будь-якому випадку, обов'язок національних органів розслідувати правдоподібні твердження щодо жорстокого поводження з боку працівників міліції не пов'язаний з поведінкою ймовірного потерпілого, але має проводитися на підставі статті 3 Конвенції (див. рішення від 10 листопада 2009 року у справі «Арат проти Туреччини» (*Arat v. Turkey*), заява № 10309/03, п. 43).

118. Вищенаведені твердження надають Суду достатнє підґрунтя, щоб дійти висновку, що держава не дотрималась свого обов'язку щодо проведення ефективного розслідування тверджень заявника щодо катування з боку працівників міліції.

119. Таким чином, Суд відхиляє заперечення Уряду щодо вичерпання національних засобів юридичного захисту, яке було попередньо приєднано до суті справи (див. пункт 79 вище) та встановлює порушення процесуального аспекту статті 3 Конвенції.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 13 КОНВЕНЦІЇ

120. Заявник скаржився на те, що розслідування його тверджень щодо катування було неефективним, і, таким чином, суперечило статті 13 Конвенції, що передбачає таке:

«Кожен, чії права та свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження».

121. Суд зауважує, що ця скарга стосується таких же питань, що розглядались у пунктах 104–118 вище за процесуальним аспектом статті 3 Конвенції. Таким чином, скарга має бути визнана прийнятною. Проте, враховуючи свої вищезазначені висновки за статтею 3 Конвенції, Суд вважає, що немає необхідності розглядати ці питання окремо за статтею 13 Конвенції (див. рішення від 19 березня 2009 року у справі *«Полонський проти Росії»* (*Polonskiy v. Russia*), заява № 30033/05, пп. 126–127).

III. РЕШТА СКАРГ У ЗАЯВІ

122. Заявник скаржився за підпунктом «с» пункту 1 та пунктом 2 статті 5 Конвенції на те, що його затримання було незаконним та що йому не було роз'яснено підстави його затримання. Крім того, посилаючись на пункт 1 та підпункти «b», «с» та «d» пункту 3 статті 6 Конвенції, він скаржився на те, що судовий розгляд його справи був несправедливим і що його засудження не ґрунтувалось на стійких доказах. У цьому зв'язку заявник стверджував, що суди неправильно посилались на показання пані М., надані під час досудового слідства, свавільно ігнорували показання декількох свідків, які підтверджували його алібі, і що вони не викликали деяких інших свідків захисту. Насамкінець, заявник скаржився за статтею 13 Конвенції на те, що не було проведено жодного розслідування законності порушення кримінальної справи щодо нього за обвинуваченням у розбійному нападі на пані Ж.

123. У світлі всіх наданих матеріалів та у тій мірі, в якій оскаржувані питання належать до його компетенції, Суд вважає, що вони не виявляють будь-яких ознак порушень прав і свобод, викладених в Конвенції або протоколах до неї. Отже, ця частина заяви є явно

необґрунтованою та має бути відхилена відповідно до підпункту «а» пункту 3 і пункту 4 статті 35 Конвенції.

IV. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

124. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

A. Шкода

125. Заявник вимагав 20 000 євро відшкодування моральної шкоди.

126. Уряд заперечував цю вимогу як необґрунтовану та, у будь-якому випадку, надмірну.

127. Суд вважає, що заявник зазнав болю та страждань, які неможливо компенсувати самим лише встановленням порушення. З огляду на обставини справи і керуючись принципом справедливості, як того вимагає стаття 41 Конвенції, Суд присуджує заявнику суму, яка вимагалась, у повному обсязі, разом з будь-якими податками, що можуть нараховуватись.

B. Судові та інші витрати

128. Заявник не висував будь-яких вимог щодо судових та інших витрат. Відповідно Суд не присуджує відшкодування таких витрат.

C. Пеня

129. Суд вважає за належне призначити пеню виходячи з розміру граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якого має бути додано три відсоткових пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Вирішує* долучити до суті справи зауваження Уряду щодо вичерпання національних засобів захисту щодо скарги заявника за статтею 3 Конвенції щодо його стверджуваного катування працівниками міліції та відхиляє їх після розгляду скарги по суті.

2. *Оголошує* скарги щодо стверджуваного катування заявника працівниками міліції та відсутності ефективного розслідування цього твердження прийнятними, а решту скарг у заяві — неприйнятними.

3. *Постановляє*, що заявника було піддано катуванню в порушення статті 3 Конвенції.

4. *Постановляє*, що мало місце порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з відсутністю ефективного розслідування тверджень заявника про його катування працівниками міліції.

5. *Постановляє*, що немає необхідності розглядати скаргу щодо цього за статтею 13 Конвенції.

6. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців з дня, коли рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявникові 20 000 (двадцять тисяч) євро відшкодування моральної шкоди разом з будь-якими податками, що можуть нараховуватись на цю суму; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, плюс три відсоткові пункти».

Учинено англійською мовою і повідомлено письмово 20 грудня 2011 року відповідно до пунктів 2 та 3 правила 77 Регламенту Суду.

Клаудія ВЕСТЕРДІК
Claudia Westerdiek
Секретар

Дін ШПІЛЬМАНН
Dean Spielmann
Голова